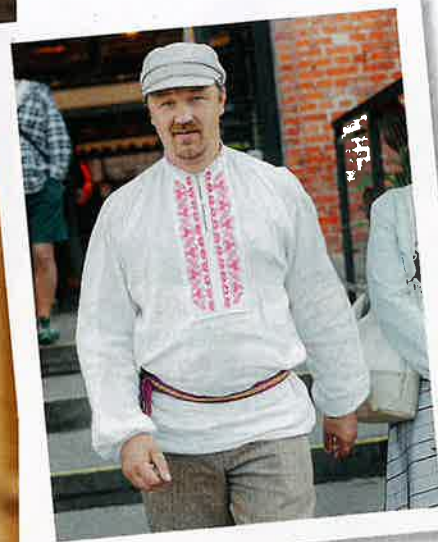

Pieturzīmes

- 44 gadi.
- Balvu novada Nemateriālā kultūras mantojuma centra *Upīte* direktors.
- Biedrības *Upītes jauniešu folkloras kopa* vadītājs.
- Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks.
- Latgales dzejnieka Antona Slišāna dēls.
- Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātes fizikas specialitātes maģistrs.
- Piecu bērnu tēvs.
- Dzīvo divus kilometrus no Krievijas robežas.

Upītei ir sauklis: «Upīte dzeive jauka!» Kas ir jauka dzīve?

Sarežģīts jautājums! Jauka dzīve ir tad, kad ir sajūta – viss notiek tā, kā gribi, bet, ja nenotiek, tad uzreiz vari pagriezt pareizi un salabot, lai atkal notiek pa tavam.

Tev ir jauka dzīve?

Jā – jauka, es par dzīvi nesūdzos!

Pastāsti, kāda ir tā jaukā dzīve Upītē!

Upīte aug kopā ar Latvijas valsti – cik Latvijai gadu, tik Upītē cilvēku. Ciematā dzīvo apmēram simts iedzīvotāju – vasarā vairāk, ziemā mazāk. Jaunieši, kas pabeidz pamatskolu, dodas kaut kur prom – daļa atgriežas, daļa ne, daļa parādās ik pa laikam. Skolas Upītē nav, tuvākā vieta, kur bērniem mācīties, ir Rekovā – sešu kilometru attālumā – vai Baltinavā – 14 kilometru attālumā. Bet veikals gan Upītē ir – ikdienai var atrast visu, ko vajag: var pāst un gumijas zābakus arī var nopirkt.

Nesen dzirdēju, ka Balvu novadā trim skolām slēgs vidusskolas posmus – Rekovai, Baltinavai un

Neērtais latgalietis

«Kad uz Upīti atbrauc *gosti*, ar visiem runāju tikai latgaliski. Ja aizbraucu *gostos* pie kāda cita, mēģinu runāt viņa valodā,» saka **ANDRIS SLIŠĀNS**, Upītes jauniešu folkloras kopas vadītājs. Arī šajā sarunā viņš atbild tikai savā valodā: «Ja zinu, ka cilvēks saprot, runāju latgaliski, jo latviešu valodu neesmu izkapis tik labi, lai smuki izteiktos.»

Rugājiem. Tas noteikti attiecas arī uz taviem bērniem. Manā bērnībā teiktu: viss iet uz putēšanu.

Sāpīgi ir, bet šis neizbēgamais process jāpārdzīvo. Bērnu nekur nekļūst vairāk, turklāt mūsdienās jaunieši pēc pamatskolas bieži izvēlas mācīties nevis parastajās, bet profesionālajās vidusskolās. Agrāk tehnikums bija gandrīz lamuvārds, tagad ir citādi – profesionālās izglītības iestādēs var iegūt ļoti labu izglītību, tur maksā stipendiju, nodrošina kopmītnes, un visi, kas grib, sāk strādāt, jau mācoties ceturtajā kursā. Tie, kas grib iet akadēmisko ceļu, mācās parastajā vidusskolā, pārējie izvēlas profesionālo izglītību. Mani vecākie bērni Kate un Domeniks pēc pamatskolas aizgāja mācīties Jāņa Ivanova Rēzeknes Mūzikas vidusskolā, kas tagad ir Latgales Mūzikas un mākslas vidusskola. Kate pēc tam iestājās Mūzikas akadēmijā, šogad to pabeidza. Domeniks pašlaik mācās Dailes teātra dziedāšanas aktieru kursā, kas arī tagad ir pie Mūzikas akadēmijas.

Mani trīs jaunākie bērni mācās Baltinavas vidusskolas pamatskolas posmā. Devitklasnieks Jēkabs jau izlēmis, ka negrib palikt parastajā vidusskolā. Vēl gan īsti nezina, kur un ko mācīsies, bet gan izdomās. Jaunākie bērni, dviņi, mācās septītajā klasē – vēl jauni, viņiem pietiek laika domāt.

Tevis vadītais Nemateriālā kultūras mantojuma centrs Upīte ir pašvaldības iestāde. Tās arī var kļūt par dārgu – tāpat kā vidusskolas...

Agri vai vēlū tā notiks, ar to jārēķinās, jo novadam naudas vairāk nekļūst. Ja mēs nerakstītu projektus, tikai par novada līdzekļiem te maz ko varētu izdarīt.

Brīnos, ka, būdams tik aktīvs cilvēks, neesi novada domes deputāts.

Pirms novadu reformas biju Viļakas novada domes pēdējā sasaukuma deputāts. Kandidēt vēlēšanās mani šogad aicināja, bet nepiekritu. Ja strādāju, tad ar pilnu atdevi, nevis reizi nedēļā aizietu pacelt roku vai nospiestu podziņu – nezinu, kā tagad dara. Nevarētu atļauties strādāt neiedziļinoties, bet tam nebūtu laika. Man vienmēr ir savs viedoklis, bet pēc tam justies par to vainīgam – arī negribu. Atteicu kandidēt arī tāpēc, ka negribu ielēkt politikā pēdējā pusgadā. Par nākamajām pašvaldību vēlēšanām, kas gaidāmas pēc četriem gadiem, būtu jāsāk domāt jau tagad. Politikā var ienākt tikai ar pārsteigumu – kā Līvānu novada jaunais mērs Dāvids Rubens – vai

ar mērķtiecīgu populismu. Tagad, kad Balvu novadā slēdz skolas, man vajadzētu bļaut, ka to nevajag darīt. Tad uz budžeta pieņemšanu bļautīties par budžetu. Bet man nav laika spēlēt politiskās spēlītes. Viegļāk dzīvot bez tām.

Kad tavi bērni izaugs, viņi dzīvos Upītē?

Nezinu. Viss atkarīgs no tā, ko viņi izdomās darīt. Ir daudzas profesijas, kurās var strādāt no jebkuras vietas, – nav obligāti jādzīvo Rīgā, Londonā vai vēl kaut kur. Ja bērni atgriezīsies – forši, bet tikai tad, ja atradīs iespēju te sevi attīstīt, nevis dzīvos Upītē tikai tāpēc, ka te ir viņu dzimtene. Tam nebūtu nekādas jēgas. Nevienam nav jāpiesien kādai vietai tikai tāpēc, ka tā ir viņa dzimtā vieta. Cilvēka īstā vieta ir tur, kur viņš sevi atrod. Es pats arī vienpadsmit gadu nodzīvoju Rīgā, un tikai tad likās, ka jāatgriežas.

Kas Upītē ir slikti?

Visās vietās kaut kas ir ne tā, bet negribu izcelt neko sliktu. Upītē visi citi citu pazīst, dzīvo kā liela ģimene – reizēm sastrīdas, bet, kad vajag otram palīdzēt, uzreiz ceļas un dara. Zīnu, kas varētu būt labāk! No Čilipīnes līdz Upītei ceļš ir ļoti labs, bet Upītes ciemā varētu uzliet jaunu asfaltu.

Pat bez visa asfalta uz Upīti uzstāties brauc tādi dziedātāji un aktieri, ka lasi un brīnies: Leļļu teātris, Nacionālais teātris, pat Renārs Kaupers! Kā tu viņus pārliecini, ka vērts tik tālu braukt?

Vienas receptes nav. Galvenais – jābūt patiesam. Nevienam neko nemeļoju, saku taisnību. Ja ir telefona numurs, zvanu, ja nav – rakstu sociālajos tīklos. Pastāstu, ko un kā darām, mēģinām vienoties. Ar Renāru Kauperu iepazināmies *Laiks Ziedonim* ceremonijā, kur balvu pasniedza arī mūsu ģimenei. Vārds pa vārdam, apmainījāmies telefona numuriem, un tad jau pienāca kārta sazināties un sarunāt, ka viņš pie mums atbrauc. Tā arī atbrauca. Mana māsa Lienīte ir gaismu māksliniece Nacionālā teātra Jaunajā zālē. Jau pirms padesmit gadiem viņa pirmoreiz sarunāja, ka teātris atbrauks ar izrādi uz Upīti. Atbrauca, bija āķis lūpā, sapazināmies, un tad jau pats uzrunāja arī citus teātrus. Upītē ar izrādēm bijis Leļļu teātris, *Dirty Deal Teatro*, Dailes teātris, Liepājas teātris.

Liepājas teātris brauc pāri visai Latvijai! Cepuri nost! Kāds arī atsaka?

DR. MAURIŅA KLĪNIKA

SMAGUMA
SAJŪTA KĀJĀS?
MĒS PALĪDZĒSIM!

-20%*

PIRMREIZĒJAI KONSULTĀCIJAI
PIE KĀJU VĒNU ĀRSTA

-15%*

LĀZEROPERĀCIJAI UN
SKLEROTERAPIJAI

*Atlaides spēkā ar Dr. Mauriņa e-privilēģiju karti.

*Atlaides nav spēkā pie
Prof. Dr. med. U. Mauriņa un Dr. med. A. Vanaga.

Akcija spēkā no 1. līdz 31. oktobrim

67 37 47 47

Rīga, Jaunā Mežaparka iela 4
www.drmaurinaklinika.lv

Jaunais Rīgas teātris nekā nav sarunājams. Atsaka, jo grafiki esot saplānoti jau trīs gadus uz priekšu. Kad piedāvāju iepilnnot Upīti uz ceturto gadu, atbild, ka tik tālu neplānojot. Kad piezvanu pēc laika, atkal saka: trīs gadi saplānoti, bet ceturto neplāno. Gan jau patiesībā tā ir atteikšanās – negrib viņi braukt. Pārāk tālu vai pārāk mazi esam arī Daugavpils teātrim – mums esot maza zāle, nevarot uzbūvēt tādu skatuvi, kādu viņiem vajag. Nacionālais, Dailes un Liepājas teātris par Upītes zāli nekad nav sūdzējušies. Vajag tikai gribēšanu!

Tu pats kādu Jaunā Rīgas teātra izrādi esi redzējis?

Neesmu. Mana firma pirms pārbūves taisīja Jaunā Rīgas teātra ēkas ģeoloģisko izpēti – esmu izložnājis visus pagrabus, bet pēc remonta teātri neesmu bijis. Vienu izrādi sen, sen redzēju, bet vēl pirms remonta.

Vai uz Upīti atbraukušajiem māksliniekiem nešķiet, ka skatītāju ir par maz?

Pavisam nē! Viņiem pat šķiet, ka skatītāju ir ļoti daudz. Piektā daļa ir Upītes iedzīvotāji, pārējie sabrauc no tuvējās apkārtnes – no Balviem, Kubuliem, arī no Viļakas, Kārsavas puses. Nacionālā teātra izrādēs zāle vienmēr ir pilna – cik vien krēslus izrādes scenogrāfijas dēļ varam salikt, reizēm 80, reizēm 130. Aktieri novērtē, ka Upītē skatītāji seko izrādei no sākuma līdz pat beigām, skatās aktieriem tieši sejā – iejūtas, atbalsta. To teikuši pilnīgi visi teātri! Kas te bijuši vienreiz, jau drīz sāk meklēt, kura izrāde derētu nākamajā reizē, nevis atsaka tāpēc, ka te gājis švaki vai bijis maz skatītāju. Uz Leļļu teātra izrādi šogad sabrauca ļoti daudz bērnu. Kad bija tikai drusciņ jāpasmejas, visi smējās tā, ka vairs nevarēja nomierināt. Aktieriem bija jādomā, kā mazos skatītājus novaldīt. Pilna zāle smieklu – kādi simti bērni!

Esi kultūras cilvēks ar lielu ģimeni. Kā tu nopelni naudu?

Pa druskaļi no visa kā. Man ir ģeoloģiskās izpētes firma, kas gan pēdējā laikā nav pārāk aktīva, – nolīku uz bremzes, jo visam nepietiek laika. Vadu Upītē kultūras dzīvi. Realizējam dažādus projektus. Pirms daudziem gadiem priecājāmies, ka mums projektam

Visa ģimene kopā – Andris, Ligita un viņu pieci bērni.

Neviens nav jāpiesien kādai vietai tikai tāpēc, ka tā ir viņa dzimtā vieta. Cilvēka īstā vieta ir tur, kur viņš sevi atrod.

iedod 200–300 latus vai eiro un kaut ko vispār varam izdarīt. Tagad ir pieredze un arī lielākas ambīcijas, tāpēc projekta izmaksās droši rakstu atalgojumu arī sev. Ja kāds grib, lai strādā par velti, bet visiem ir jāēd un jādzīvo, tāpēc ir tikai normāli par padarīto paredzēt algu. Vēl man ir zemnieku saimniecība – audzēju aitas, šogad gan mazāk nekā citus gadus.

Bērnībā manos laukos kūti bija auns, trīs aitas un katrai viens vai divi jēri. Cik aitu ir tev?

Man šogad ir 140. Maz. Pagājušajā gadā bija vairāk nekā 200, bet trīsreiz atnāca vilki un paņēma no ganāmpulka dabas nodokli – vairāk nekā 40 galvas. Pirmajā reizē pats biju vainīgs – izlaidu agri pavasarī pirmo reizi ganībās ar elektrisko ganu, bet vakarā noslinkoju sadzīt zem jumta. Otrajā un trešajā reizē gan manas vainas nebija. Labi, ka pabeidza austrumu robežas žogu ar Krieviju – šogad vilku kļuvis mazāk. Vietējos mednieki kontrolē, lai cilvēki varētu ar vilkiem sadzīvot, – jādzīvo

gan vieniem, gan otriem. Bet Krievijas vilkus pirms tam nevarēja izkontrolēt – dzīvojam divu kilometru attālumā no robežas, pāri Kūkovas upei lieli meži, vilku pilns, arī lāči.

Krievijas robeža – tikai divi kilometri... Vai Upītē runā par to, ka fronte, kā saka, var būt tēva pagalmā?

Vairs nerunā. Ja no Upītes skatās uz austrumiem, taisnā līnijā līdz Krievijas lielajam helikopteru laukam ir tikai padsmi kilometru. Līdz ar Ukrainas aktivitātēm helikopteru tur vairs nav – tukšs. Sākoties lielajam karam Ukrainā, cilvēki sākumā runāja daudz vairāk, jo tobrīd nevarēja saprast, kas vispār var notikt. Tagad dzīvojam tāpat, kā dzīvojam pirms tam. Biežāk gan redzam robežsargus, armiju, Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras cilvēkus – frančus, poļus, igauņus, spāņus ar savām mašīnām, helikopterus. Pēdējos gados ir sajūta, ka esam lielākā drošībā nekā pirms tam.

Sāls, sērskociņi, medikamenti ir iekrāti?

Zāles man ir. Ar Upītes folkloras kopu bieži dodamies ārzemju braucienos, tur mums vienmēr ir līdzī zāļu kastīte – gan temperatūrai, gan sāpēm, gan vēderam. Kādam laikam pietīktu. Laukos katram ir kāds dārzenis, zāptes burka. Kam mums griķus pirkt! Sliktākajā gadījumā aiziešu uz ganāmpulku pēc auna. Ar sievu Līgu esam daudz runājuši, ko darītu, ja sāktos karš. Secinājums ir viens: nezinām. Mierinām sevi ar domu: esam robežai tik tuvu, ka kara rullis mums pārveltos pāri tik ātri, ka pat nejustu.

Kad 2022. gadā Krievija iebruka Ukrainā, mans vecākais dēls Domeniks mācījās Rēzeknē. No rīta aizrakstīju, vai zina, kas noticis. Domeniks atbildēja: «Zinu. Ja vajadzēs aizstāvēt Latviju, es iešu.»

Par laimi, Domenikam nebija jāiet karot. Viņš dzied jaunākā brālīša lomā Dailes teātra izrādē *Meža gulbji*. Savukārt tava meita Kate dzied grupā *Tautumeitas* un šogad bija *Eirovizijā*.

Man liels lepnums, prieks un gandarījums par viņiem abiem – sevi atraduši. Varbūt pat esmu pieradis, ka bērni ir uz skatuves – viņi tur bijuši kopš agras bērnības, nevis sēdēja, sēdēja mājās, un pēkšņi – meža

gulbis vai tautumeita. Kate ir pirmais Ziemeļlatgales cilvēks, kas ticis līdz *Eiropvizījai*, turklāt ar dziesmu latviešu valodā. Mana sieva Līgita ir emocionālāka nekā es – viņa koncertos vienmēr raud. *Meža gulbja* no lepnuma noraudāja visu izrādi.

Andri, jums ar Līgitu ir pieci bērni, bet tā arī neesat apprecējušies.

Smejos, ka Līgita mani nebildina. Kad pirms daudziem gadiem pieteicās Kate, pirmais bērns, vēl bijām studenti. Toreiz bija doma, ka vajag precēties, bet, kā jau jaunībā, gribējās lielas, smukas kāzas, bet – nebija naudas ne pašiem, ne vecākiem. Atlikām uz drusku vēlāku. Pēc laiciņa pieteicās Domeniks. Domājām – jāpagaida, lai bērni paaugas un nav nekur jānobāž, bet var piedalīties un izbaudīt kāzas. Bet tad... kā ieskrējāmies, tā atlikām un atlikām. Kaut kad bijām sadomājuši, ka svinēsīm kāzas kā siena talku, bet tad atkal nevar zināt, vai būs labs laiks – pusgada organizēsī, bet līs lietus. Gan jau kaut kad apprecēsīmes – kad vecākie bērni precēsies.

Tavi vecāki Antons un Irēna uzaudzināja četrus bērnus. Kurš tēva padooms tev visvairāk palicis prātā?

Tēti un mammu atceros ikreiz, kad uzsāku kādu jaunu folkloras projektu – domāju, ko darīja un kā darītu viņi. Kad pagājušogad ar Upītes folkloras kopu aizbraucām uz Dienvidkoreju, domāju: kā tētis un mamma lepotos, gribētu braukt līdzi!

Kad man prasa, kur ņemu tik daudz enerģijas, atbildu, ka ievēroju, ko mācīja tētis: gulta ir domāta gulēšanai. Tas nozīmē prast atpūsties – ja apgulies gultā, tad guli, nevis sēdi telefonā vai kal plānus. Izgulies, no rīta pamosties, un tad arī domāsi. Esmu to iemācījies.

Pirms dažiem gadiem piepildīji sava tēva sapni – panāci, ka, iebrācot Balvu novadā, ir uzraksts arī latgaliešu valodā *Bolvu nūvods*. Divas reizes šo uzrakstu apkēpāja ar krāsu. Kā tu domā – kāpēc?

Kā lai tā pieklājīgāk paskaidro... Diemžēl jau kopš Ulmaņa apvērsuma latgaliešu pašapziņa tikusi nīdēta. Ir cilvēki, kas, lai gan saprot, ka ir latgalieši, tomēr visu latgalisko grib no sevis izskaust. Tādi krūmu čūļi. Čūlis nav lamuvārds – tas ir latvietis, kas dzīvo citā Latvijas novadā. Bet krūmu čūlis gan ir lamuvārds – tas ir latgalietis, kas

iedomājies, ka ir ists latvietis un, nedod Dievs, kāds pateiks, ka viņš ir no Latgales vai dzīvo Latgalē.

Vienam otram kremt arī vārds Ziemeļlatgale. Sāk runāt mulķības, ka tā esot vairāk Maliena vai vēl nez kas, lai tikai neieskanētos Latgales vārds. Domāju, ka uzrakstu *Bolvu nūvods* ar krāsu nolēja tie, kas sajutās pazemoti, jo domā, ka latgaliešu valoda ir nevis cilvēku, bet nez kāda suņu vai babas valoda. Viņi nezina vēsturi un valodas attīstību, tāpēc stāsta, ka daļa Balvu novada vēsturiski ir nevis latgaliska, bet luterāniska un latviska. Vajag palasīt vēsturi, kā tas radies, – kas un kā tādas domas ietekmējis.

Mani bērni uz skatuves bijuši kopš agras bērnības, nevis sēdēja, sēdēja mājās, un pēkšņi – *meža gulbis vai tautumeita*.

Varbūt tev vajadzēja pirms tam sarīkot sabiedrisko apspriešanu – pajautāt, vai Balvu novada iedzīvotāji grib šādus uzrakstus?

Tad tikpat labi vajadzētu paprasīt, vai pirms gājēju pārejām jāuzliek zīme, ka te ir gājēju pāreja. Piepildot tēva sapni par zīmi *Bolvu nūvods*, tika ievērots valsts valodas likums, kas aizstāv latgaliešu valodu, un arī vēsturisko zemju likums. Mēs vienkārši pirmie izpildījām likumu.

Gan jau daļa vietējo necieš tavu degšanu par Latgali...

Droši vien. Bet par to nedomāju, un dzīvot tas man netraucē. Kamēr nenāk sist nost, man vienalga.

Par čūļiem un krūmu čūļiem skaidrs. Bet vārds *čangalis* tev patīk?

Čangalis ir lamuvārds, tas gan

man nepatīk. Šo vārdu ievieša brāļi Kaudzītes – viņu aprīņķi tā sauca pelavas. Viņi par čangāļiem nosauca nevis latgaliešus, bet cilvēkus, kas uzvedas kā pelavas, un vēlāk tas nez kā kļuva par latgaliešu apzīmējumu.

Pirms pieciem gadiem tu kā Latgales patriots saņēmi Triju Zvaigžņu ordeni. Kad pēdējo reizi esi to uzlicis?

Neesmu uzlicis ne reizi mūžā. Nezinu, kāpēc. Varbūt vēl neesmu bijis tadā pasākumā, kur būtu cienīgs iet ar ordeni. Bet varbūt tāpēc, ka man nav piemērotas krāsas uzvalka. Tas ir augsts apbalvojums, pret kuru jāizturas cienīgi. Ordeni glabāju galda atvilktnē – vietā, kur salikts vissvarīgākais. Man bija pārsteigums saņemt ordeni, jo likās, ka tik jauniem cilvēkiem to nedod, – man vēl nebija 40 gadu. Torīt, uzziņot par ordeņa piešķiršanu, paskatījos spogulī un ieraudzīju savus pirmos sirmos matus.

Par ko sapņo vīrietis briedumā?

Esmu mānticīgs – sapņus pārrunāju ar sievu un bērniem, nevis ar visu pasauli. Ir daudzi mazie sapniņi, kas piepildās. Bija sapnis ar Upītes folkloras kopu aizbraukt uz Amerikas pusi – novembrī pēc valsts svētkiem dosīmes uz Kostariku, biļetes jau nopirkas, tāpēc par to var stāstīt. Vasarā bijām Gruzijā, pagājušajā gadā Dienvidkorejā. Esam bijuši kaimiņvalstīs Igaunijā un Lietuvā, arī Rumānijā, Čehijā, Polijā, Francijā, Portugālē, Itālijā, Kosovā. Nav tā, ka projektos varam dabūt 100 % naudu šiem braucieniem – vecākiem jāmaksā līdzfinansējums. Mani bērni vienmēr visur brauc, bet ir arī vecāki, kas to nevar vai negrib atļauties.

Izklausies laimīgs cilvēks – dari to, kas patīk, ikdienā dzīvo vietā, kur ir jautka dzīve, un vēl brauc uz tālām zemēm!

Kopumā – jā, esmu laimīgs, mana dzīve ir izdevusies. Gadās arī kāda sliktāka diena – kad nesanāk tas, kas plānots vai savā karstasinībā sakasos ar visu ģimeni. Vienu dienu meita precīzi aizrādīja, ka savu neizdevušos dienu nevajag izgāzt uz citiem. Satrūkos un nodomāju: pareizi viņa pateica – šito atcerēšos visam mūžam. Bet sliktās dienas tā arī novelkas kā sliktās dienas. Cenšos ātrāk tikt līdz vakaram un atcerēties, ko tēvs teica par gulēšanu. No rīta atostos, un atkal viss ir labi.